

อิสลามสายกลาง: แนวคิดเพื่อสันติสุขและลดความเหลื่อมล้ำในอินโดนีเซีย

การก่อการร้ายและแนวคิดนิยมความรุนแรง และความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจและสังคม ถือเป็นปัญหาใหญ่ของอินโดนีเซีย เนื่องจากปัญหาดังกล่าวส่งผลต่อเสถียรภาพของประเทศ โดยเฉพาะเศรษฐกิจ สังคม การเมือง ความมั่นคง รวมถึงแนวคิดและค่านิยมของประชาชนที่ทั้งยึดมั่นในหลักการเดิมของศาสนาและเปลี่ยนแปลงไปตามกระแสโลกาภิวัตน์ ดังนั้นเพื่อแก้ปัญหาดังกล่าวการนำแนวคิดอิสลามสายกลาง (Wasatiyyah Islam หรือ 'Middle Way' Islam) ซึ่งเป็นหลักการที่กำหนดไว้ในศาสนาอิสลามและเป็นเอกลักษณ์ของชาวมุสลิม ที่ให้ความสำคัญกับการรักษาความสมดุลในทุกสรรพสิ่ง เป็นแนวคิดทางศาสนาที่ไม่ใช้ความรุนแรง เน้นความเสมอภาค เท่าเทียม และไม่เลือกปฏิบัติ ซึ่งแนวคิดนี้มีความเหมาะสมที่จะนำไปใช้แก้ไขปัญหาคือความขัดแย้งและความเหลื่อมล้ำของอินโดนีเซีย...

ความเป็นมาของแนวคิดอิสลามสายกลางในอินโดนีเซีย

แนวคิดอิสลามสายกลาง (Wasatiyyah Islam หรือ 'Middle Way' Islam) คือ หลักการทางธรรมชาติที่กำหนดไว้ในศาสนาอิสลาม และเป็นเอกลักษณ์อันเด่นชัดของศาสนาอิสลามและของชาวมุสลิม ซึ่งมีลักษณะเป็นการรักษาความสมดุลในทุกสรรพสิ่ง คำนึงถึงความสมดุลในตัวของมนุษย์ และวิถีการดำเนินชีวิต ไม่ว่าจะเป็นความสมดุลระหว่างจิตวิญญาณกับด้านวัตถุ จิตใจกับร่างกาย สิทธิกับหน้าที่ ปัจเจกบุคคลกับหมู่คณะ ความเป็นจริงกับอุดมคติ และระหว่างความคงที่กับความเปลี่ยนแปลง

อินโดนีเซียเป็นประเทศที่มีผู้นับถือศาสนาอิสลามมากที่สุดในโลก ได้มีการนำแนวคิดนี้มาใช้ตั้งแต่ประกาศเอกราชในปี ๑๙๔๕ และต่อมารัฐสภาได้บรรจุลงในฉันทามติแห่งชาติ อย่างไรก็ตามแม้ว่าแนวคิดอิสลามสายกลางจะมีความสำคัญ แต่ก็ถูกลดความสำคัญลงเนื่องจากในสมัยประธานาธิบดีซูการ์โน (ดำรงตำแหน่งประธานาธิบดีระหว่างปี ค.ศ. ๑๙๔๕ - ค.ศ. ๑๙๖๗) ซึ่งเป็นประธานาธิบดีคนแรกของอินโดนีเซียได้นำหลักปัญจศีล (Pancasila) มาเป็นหลักการพื้นฐานของอินโดนีเซีย ซึ่งประกอบไปด้วยหลัก ๕ ประการ ได้แก่ ๑) ชาตินิยม ๒) สาธารณนิยม ๓) รัฐบาลของประชาชน ๔) ความยุติธรรมในสังคม และ ๕) ความเชื่อมั่นในพระเจ้าองค์เดียว จากนั้นหลักปัญจศีลได้ถูกบรรจุในรัฐธรรมนูญของสาธารณรัฐเมื่อปี ค.ศ. ๑๙๗๘ และในสมัยประธานาธิบดีซูฮาร์โตได้ให้ความสำคัญกับหลักปัญจศีลอย่างมาก โดย

เขาถือว่าหลักประชาธิปไตยของอินโดนีเซีย คือ ประชาธิปไตยแบบปัญจศีล แต่จากการปกครองของซูฮาร์โตซึ่งเป็นการปกครองแบบเผด็จการ ทำให้หลักปัญจศีลหมดความน่าเชื่อถือลง แต่ยังเป็นปรัชญาแห่งรัฐของอินโดนีเซียจนถึงปัจจุบัน เนื่องจากในอินโดนีเซียมีความหลากหลายทางศาสนา วัฒนธรรม เชื้อชาติ และเผ่าพันธุ์ ทำให้ไม่ได้นำหลักทางศาสนามาเป็นหัวใจหลักในการปกครองประเทศ แต่นำหลักปัญจศีลที่ถือได้ว่าเป็นปรัชญาที่ยอมรับความหลากหลายทางศาสนา

ความท้าทายที่อินโดนีเซียกำลังเผชิญ

ปัจจุบันแนวคิดอิสลามสายกลางได้ถูกนำกลับมาให้ความสำคัญอีกครั้งเนื่องจากอินโดนีเซียได้เผชิญกับความท้าทายใหม่ ๆ ในหลายด้าน โดยเฉพาะเศรษฐกิจ สังคม การเมือง ความมั่นคง รวมถึงแนวคิดและค่านิยมของประชาชนที่ทั้งยึดมั่นในหลักการเดิมของศาสนาและเปลี่ยนแปลงไปตามกระแสโลกาภิวัตน์ ซึ่งความท้าทายสำคัญที่ส่งผลกระทบต่อประเทศสรุปได้ดังนี้

- **ความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจและสังคม** อินโดนีเซียเป็นอีกหนึ่งประเทศที่ประสบปัญหาความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจและสังคมอย่างหนัก จากรายงานขององค์การบรรเทาทุกข์ออกซ์แฟม (Oxfam) ระบุว่าอินโดนีเซียเป็นประเทศที่เกิดความเหลื่อมล้ำสูงที่สุดแห่งหนึ่งของโลก เนื่องจากบุคคลที่ร่ำรวยที่สุด ๔ คนในอินโดนีเซีย มีมูลค่าทรัพย์สินเท่ากับคนจนที่สุดในประเทศ ๑๐๐ ล้านคน ซึ่งคิดเป็นร้อยละ ๔๐ ของประชากรทั้งหมด ๒๕๐ ล้านคน และจำนวนมหาเศรษฐี

แนวคิดอิสลามสายกลาง

- หลักการที่กำหนดไว้ในศาสนาอิสลามและเป็นเอกลักษณ์ของชาวมุสลิม
- ให้ความสำคัญกับการรักษาความสมดุลในทุกสรรพสิ่ง
- ส่งเสริมความอดทน รักษาสมดุล ความเสมอภาค เท่าเทียม และไม่เลือกปฏิบัติ
- เป็นแนวคิดทางศาสนาที่ไม่ใช้ความรุนแรง

พันล้านที่เพิ่มขึ้นจาก ๑ คน เมื่อปี ๒๐๐๒ เป็น ๒๐ คนในปี ๒๕๕๙ แสดงให้เห็นว่า แม้เศรษฐกิจของอินโดนีเซียจะเติบโตเพิ่มมากขึ้น แต่ผลประโยชน์ที่ได้ยังกระจายไม่เท่าเทียมกัน ทำให้ประชาชนหลายล้านคนซึ่งเป็นคนส่วนใหญ่ของประเทศยังมีความยากจน เนื่องจากการกระจายรายได้ที่ไม่เท่าเทียม ส่งผลให้เกิดช่องว่างระหว่างคนจนและคนรวย และเกิดความเหลื่อมล้ำในสังคมซึ่งอาจเป็นปัญหาที่ทำให้เกิดปัญหาอื่น ๆ ตามมาได้ เช่น ปัญหาความหลากหลายทางแนวคิด ปัญหาการก่อการร้าย อาชกรกรรม เป็นต้น

- **การก่อการร้าย: แนวคิดนิยมความรุนแรง** การเกิดกลุ่มก่อการร้ายรัฐอิสลามแห่งอิรักและซีเรีย (ISIS) ในปี ๒๐๑๔ ที่ได้ประกาศตั้งขึ้นในอิรักและซีเรีย และต้องการใช้การปกครองแบบรัฐเคาะลีฟะฮ์ (Caliphate) โดยมีแนวคิดนิยมความรุนแรง และการเผยแพร่แนวคิดนิยมความรุนแรง ผ่านสื่อสังคมออนไลน์ (Social Network) ทั้งเฟสบุ๊ค (Facebook) ทวิตเตอร์ (Twitter) ยูทูบ (Youtube) ฯลฯ โดยใช้ภาษาของประเทศต่าง ๆ ทั่วโลก ทำให้มีนักรบต่างชาติ (Foreign Terrorist Fighters) เดินทางเข้ามาเป็นสมาชิกของกลุ่มจากทั่วโลก

ซึ่งแนวคิดนิยมความรุนแรงของกลุ่ม ISIS มีอิทธิพลอย่างมากในอินโดนีเซีย พบได้จากนักรบชาวอินโดนีเซียได้เดินทางไปร่วมรบกับกลุ่มก่อการร้าย ISIS ในตะวันออกกลางอย่างต่อเนื่อง และหลายคนก็กลับมาและได้ขยายเครือข่ายและเผยแพร่แนวคิดกับกลุ่มก่อการร้ายในพื้นที่ เนื่องจากในอินโดนีเซียมีกลุ่มก่อการร้าย เช่น กลุ่ม Hizbut Tahrir, Jemaah Islamiyah (JI) ซึ่งมีการเชื่อมโยงกับกลุ่มก่อการร้ายข้ามชาติอื่น ๆ ทั้งในมาเลเซีย สิงคโปร์ อินโดนีเซีย ฟิลิปปินส์ และออสเตรเลีย ทำให้อินโดนีเซียและภูมิภาคอาเซียนกลายเป็นพื้นที่เฝ้าระวังการก่อการร้ายที่สำคัญแห่งหนึ่งของโลก และปัญหาการก่อการร้ายและแนวคิดนิยมความรุนแรงเป็นปัญหาที่สำคัญของอินโดนีเซียและในภูมิภาค

แนวคิดอิสลามสายกลางกับการนำไปใช้ในการแก้ไขปัญหา

เมื่อปี ค.ศ. ๒๐๑๕ สภาอุลามะฮ์อินโดนีเซีย (Indonesian Ulama Council: MUI) ได้มีมติและบรรจุแนวคิดอิสลามสายกลางลงในฉันทามติแห่งชาติ ทำให้แนวคิดนี้เป็นแนวทางในการกำหนดนโยบายในทุกระดับของประเทศ โดยแนวคิดนี้มีลักษณะสำคัญ คือ ๑) แนวคิดทางศาสนาที่ไม่ใช้ความรุนแรง ๒) ส่งเสริมความอดทน ๓) รักษาสมดุล ความเสมอภาค เท่าเทียม และ ๔) ไม่เลือกปฏิบัติ เน้นการปฏิรูป มีพลวัตและสร้างนวัตกรรมใหม่ ๆ ซึ่งฉันทามตินี้เรียกว่า Mitsaq ซึ่งเป็นคำที่ใช้ในคัมภีร์กุรอานเพื่ออธิบายความสัมพันธ์ระหว่างประชาชนชาวมุสลิมและประชาชนที่ไม่ได้นับถือศาสนาอิสลาม ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่าเป็นแนวคิดทางศาสนาที่ยอมรับความหลากหลาย สอดคล้องกับหลักปรัชญาที่เป็นปรัชญาของประเทศ

ในปี ค.ศ. ๒๐๑๗ รัฐสภาอินโดนีเซียได้มีมติให้ฉันทามติ Mitsaq นี้นำไปสู่การแก้ไขปัญหาความไม่เท่าเทียมทางเศรษฐกิจและสังคม ที่เรียกว่า Arus Baru Ekonomi Indonesia (กระแสเศรษฐกิจอินโดนีเซียใหม่) โดยมุ่งเน้นการเสริมสร้างศักยภาพทางเศรษฐกิจและชุมชน โดยเป็นการทำงานร่วมกันระหว่าง รัฐบาล

ชุมชน และผู้ประกอบการ เพื่อกระจายรายได้ไปสู่ประชาชนอย่างเท่าเทียม ซึ่งสอดคล้องกับนโยบายของประธานาธิบดีโจโก วิโดโด ที่ให้ความสำคัญกับการสร้างความเข้มแข็งทางเศรษฐกิจ พร้อมทั้งส่งเสริมความร่วมมือระหว่างกลุ่มธุรกิจและชุมชนเล็ก ๆ รวมถึงโรงเรียนทั้งโรงเรียนอิสลามและองค์กรอิสลามต่าง ๆ ให้สามารถเข้าถึงแหล่งเงินทุน และสามารถช่วยเหลือด้านเงินทุนระหว่างกันได้ สำหรับการแก้ไขปัญหาการก่อการร้ายและแนวคิดนิยมความรุนแรง ดังนั้นแนวคิดอิสลามสายกลาง ซึ่งเป็นแนวคิดที่ถือว่าขัดกับหลักการปกครองแบบรัฐเคาะลีฟะฮ์ (Caliphate) ของกลุ่ม ISIS และแนวคิดของกลุ่มก่อการร้ายอื่น ๆ ในอินโดนีเซีย จึงได้มีการประชาสัมพันธ์แนวคิดทางศาสนาที่ถูกต้อง โดยเฉพาะแนวคิดอิสลามสายกลางที่เป็นแนวคิดที่ถูกต้องตามหลักศาสนาอิสลาม พร้อมทั้งลดความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจและสังคม และส่งเสริมประชาชนเข้าศึกษาการศึกษาอย่างเท่าเทียม เพื่อสร้างความเข้มแข็งทางจิตใจและแนวคิดที่ถูกต้องให้กับประชาชน

การประยุกต์ใช้กับอาเซียนและไทย

แนวคิดอิสลามสายกลาง สามารถนำมาใช้ในการสร้างความสามัคคีและความมั่นคงในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ จากภัยคุกคามการก่อการร้าย แนวคิดนิยมความรุนแรง และอาชญากรรมข้ามชาติที่เพิ่มมากขึ้นในภูมิภาค โดยสามารถบูรณาการแนวคิดอิสลามสายกลางกับหน่วยงานต่างๆ ทั้งรัฐบาล ชุมชน และหน่วยงานด้านศึกษา โดยการนำการศึกษาเป็นเครื่องมือในการสร้างความเท่าเทียม รวมทั้งเผยแพร่แนวคิดทางศาสนาที่ถูกต้องให้กับเยาวชนและประชาชน เพื่อป้องกันและต่อต้านแนวคิดนิยมความรุนแรงที่เป็นภัยคุกคามต่อภูมิภาคทั้งในปัจจุบันและอนาคต รวมทั้งเพื่อให้เกิดความสงบสุขขึ้นในภูมิภาค

สำหรับไทยหากต้องการนำแนวทางอิสลามสายกลางมาใช้ควรมีการปรึกษากับจุฬาราชมนตรี เพื่อป้องกันการสร้างเงื่อนไขและให้ได้แนวทางการปฏิบัติที่ถูกต้อง ในการลดแนวคิดนิยมความรุนแรงและการแก้ปัญหา ๓ จังหวัดชายแดนภาคใต้ รวมทั้งเพื่อป้องกันไม่ให้เยาวชนและประชาชนบางส่วนเดินทางไปเข้าร่วมกับกลุ่มผู้ก่อการร้ายหรือเป็นนักรบต่างชาติที่อาจจะเกิดขึ้นในอนาคต

ข้อมูลอ้างอิง

๑ กรุงเทพฯธุรกิจ. (๒๕๖๐). อินโดฯ เหลื่อมล้ำ คนรวย ๔ คนเท่าคนจน ๑๐๐ ล้านคน. จาก <http://www.bangkokbiznews.com/news/detail/741954>.
 ๒. กานท์กลอน รักธรรม. (๒๐๑๗). “ไม่มีใครเกิดมาเป็นผู้ก่อการร้าย” นักวิจัยชาวอินโดนีเซีย กับสาเหตุ ‘ความคิดรุนแรง’ ของผู้ก่อการร้าย. จาก <https://thestandard.co/news-world-asean-noor-huda-ismail-indonesian-researcher/>.
 ๓. สำนักจุฬาราชมนตรี. (๒๕๖๑). หลักทางสายกลาง (الوسطية) ในอัลกุรอานและอัลฮะดีษ. จาก <http://www.skthai.org/th/articles/>.
 ๔. KH. Ma'ruf Amin. (๒๐๑๘). Emergence of Wasatiyyah Islam: Promoting 'Middle Way' Islam and Socio-Economic Equality in Indonesia. จาก <http://www.rsis.edu.sg/wp-content/uploads/2018/11/CO18182.pdf>.
 ๖. ศูนย์ศึกษาศึกษาพุทธศาสตร์ สถาบันวิชาการป้องกันประเทศ. (๒๐๑๘). Track II Monitor แนวคิดอิสลามสายกลาง (Wasatiyyah Islam) ในอินโดนีเซีย.

เพื่อประโยชน์ในการพัฒนา SSC Focus กรุณาส่งข้อคิดเห็นของท่านมายัง คณะผู้จัดทำ (ศศย. สปท.) T/F : ๐ ๒๒๗๕ ๕๗๑๕ - ๑๖

๑. ท่านสนใจประเด็นใดเพิ่มเติม / เห็นว่าควรศึกษาเพิ่มเติม

การเมือง เศรษฐกิจ สังคม วิทยาศาสตร์ / เทคโนโลยี การทหาร พลังงาน / สิ่งแวดล้อม

อื่นๆ

๒. ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม

.....

บทวิเคราะห์โดย น.ส. นิตยา งานไว นักวิจัย ศศย.สปท.